

II

(Sporočila)

SPOROČILA INSTITUCIJ IN ORGANOV EVROPSKE UNIJE

KOMISIJA

Obvestilo komisije o izvrševanju zakonodaje o državni pomoči na nacionalnih sodiščih

(2009/C 85/01)

1. UVOD

1. Komisija je leta 2005 sprejela načrt reforme državnih pomoči, Akcijski načrt državnih pomoči ⁽¹⁾ („ANDP“), da bi izboljšala učinkovitost, preglednost, verodostojnost in predvidljivost sistema državnih pomoči, v skladu s Pogodbo ES. Na podlagi načela „manjša in bolje usmerjena državna pomoč“ je osrednji cilj načrta ANDP spodbuditi države članice, da znižajo svojo celotno pomoč in hkrati preusmerijo vire državne pomoči v horizontalne cilje v skupnem interesu. V tem smislu je Komisija znova potrdila svojo zavezo glede strogega pristopa do nezakonite in nezdružljive pomoči. V načrtu ANDP je bila izpostavljena potreba po bolj usmerjenem izvajanju in spremljanju državne pomoči, ki jo dodelijo države članice, poudarjeno pa je bilo tudi, da bi zasebne tožbe pred nacionalnim sodiščem lahko prispevale k uresničitvi tega cilja z zagotavljanjem večje discipline na področju državnih pomoči ⁽²⁾.
2. Komisija je že pred sprejetjem načrta ANDP poudarila vlogo nacionalnih sodišč v Obvestilu o sodelovanju med nacionalnimi sodišči in Komisijo na področju državnih pomoči, objavljenem leta 1995 ⁽³⁾ („Obvestilo o sodelovanju iz leta 1995“). Z Obvestilom o sodelovanju iz leta 1995 so bili uvedeni mehanizmi za sodelovanje in izmenjavo informacij med Komisijo in nacionalnimi sodišči.
3. Komisija je leta 2006 naročila izdelavo raziskave o izvrševanju zakonodaje o državni pomoči na nacionalni ravni ⁽⁴⁾ („raziskava o izvrševanju zakonodaje“). Cilj raziskave je bil zagotoviti podrobno analizo izvrševanja zakonodaje o državni pomoči na zasebni ravni v različnih državah članicah. V raziskavi o izvrševanju zakonodaje je bilo ugotovljeno, da se je v obdobju 1999–2006 število pravnih sporov glede državne pomoči na ravni držav članic bistveno povečalo ⁽⁵⁾.
4. V raziskavi o izvrševanju zakonodaje je bilo tudi razkrito, da veliko sodnih postopkov na ravni držav članic ni bilo usmerjenih k zmanjševanju protikonkurenčnega učinka osnovnih ukrepov državne pomoči. To pa zato, ker sta se skoraj dve tretjini analiziranih sodb nanašali na tožbe, ki so jih vložili davkoplačevalci, ki so poskušali doseči oprostitev plačila domnevno diskriminacijske (davčne) obremenitve ⁽⁶⁾, in tožbe, ki so jih vložili upravičenci do pomoči, da bi izpodbijali izterjavo nezakonite in

⁽¹⁾ Akcijski načrt državnih pomoči: Manjša in bolje usmerjena državna pomoč: časovni načrt za reformo državnih pomoči 2005–2009, COM(2005) 107 konč.

⁽²⁾ ANDP, odstavka 55 in 56.

⁽³⁾ UL C 312, 23.11.1995, str. 8.

⁽⁴⁾ Na voljo na spletni strani http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/studies_reports/studies_reports.cfm. V raziskavi so bile zajete samo države EU-15.

⁽⁵⁾ Skupno povečanje s 116 zadev na 357 zadev.

⁽⁶⁾ 51 % vseh sodb.

nezdružljive državne pomoči ⁽⁷⁾. Število sodnih ugovorov, katerih cilj je bila uveljavitev upoštevanja pravil o državni pomoči, je bilo sorazmerno majhno: tožbe, ki so jih vložili konkurenti proti organu države članice za odškodnine, izterjavo in/ali ukrepe prepovedi na podlagi člena 88(3) Pogodbe, so pomenile samo 19 % analiziranih sodb, medtem ko so neposredne tožbe, ki so jih vložili konkurenti proti upravičencem, pomenile samo 6 % sodb.

5. Kljub dejstvu, da je imelo dejansko izvrševanje zakonodaje na zasebni ravni pred nacionalnimi sodišči, kot je poudarjeno tudi v raziskavi o izvrševanju zakonodaje, do zdaj sorazmerno omejeno vlogo pri državni pomoči, Komisija meni, da se lahko z izvrševanjem zakonodaje na zasebni ravni zagotovijo precejšnje koristi za politiko državnih pomoči. Sodni postopki pred nacionalnimi sodišči dajejo tretjim osebam možnost, da neposredno na nacionalni ravni obravnavajo in rešijo številna vprašanja v zvezi z državno pomočjo. Poleg tega lahko nacionalna sodišča na podlagi sodne prakse Sodišča Evropskih skupnosti („SES“) tožečim strankam zagotovijo zelo učinkovita pravna sredstva pri kršitvi pravil o državni pomoči. To lahko na splošno okrepi disciplino na področju državnih pomoči.
6. Tako je glavni namen tega obvestila nacionalna sodišča in tretje osebe obvestiti o pravnih sredstvih, ki so na voljo v primeru kršitve pravil o državni pomoči, in jim zagotoviti smernice za praktično uporabo teh pravil. Poleg tega poskuša Komisija okrepiti svoje sodelovanje z nacionalnimi sodišči tudi z uvedbo bolj praktičnih orodij za pomoč nacionalnim sodnikom pri njihovem rednem delu.
7. To obvestilo nadomešča obvestilo o sodelovanju iz leta 1995 in ne posega v nobeno razlago sodišč Skupnosti glede veljavne Pogodbe in uredbenih določb. Dodatne informacije za nacionalna sodišča bodo na voljo na spletni strani Komisije.

2. VLOGA NACIONALNIH SODIŠČ PRI IZVRŠEVANJU ZAKONODAJE O DRŽAVNI POMOČI

2.1 Splošna vprašanja

2.1.1 Ugotavljanje državne pomoči

8. Prvo vprašanje, ki si ga zastavijo nacionalna sodišča in morebitne tožeče stranke pri uporabi členov 87 in 88 Pogodbe, je, ali zadevni ukrep dejansko pomeni državno pomoč v smislu Pogodbe.
9. V členu 87(1) Pogodbe je navedeno, da je to „vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, če prizadene trgovino med državami članicami“.
10. SES je izrecno izjavilo, da so nacionalna sodišča, prav kakor Komisija, pooblaščenca za razlago pojma državne pomoči ⁽⁸⁾.
11. Pojem državne pomoči ni omejen na subvencije ⁽⁹⁾. Med drugim vključuje tudi davčne ugodnosti in naložbe javnih sredstev v okoliščinah, v katerih bi zasebni vlagatelj odklonil

⁽⁷⁾ 12 % vseh sodb.

⁽⁸⁾ Zadeva 78/76, *Steinike & Weinlig*, [1977] Recueil str. 595, točka 14; zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, [1996] Recueil str. I-3547, točka 49; zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji* [1991] Recueil str. I-5505, točka 10; in zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, [2006] ZOdl. str. I-9957, točka 39.

⁽⁹⁾ Zadeva C-308/01, *GIL Insurance in drugi* [2004] Recueil str. I-4777, točka 69; zadeva C-387/92, *Banco Exterior de España proti Ayuntamiento de Valencia* [1994] Recueil str. I-877, točka 13; zadeva C-295/97, *Piaggio* [1999] ECR str. I-3735, točka 34; zadeva C-39/94, *SFEI*, navedena v opombi 8, točka 58. zadeva C-237/04, *Enirisorse* [2006] ECR str. I-2843, točka 42; in zadeva C-66/02 *Italija proti Komisiji* [2005] ZOdl str. I-10901, točka 77.

podporo⁽¹⁰⁾. Ali pomoč dodeli neposredno država ali javni ali zasebni organ, ki ga država ustanovi ali imenuje za upravljanje pomoči, v tem pogledu ni pomembno⁽¹¹⁾. Da pa se javna podpora šteje kot državna pomoč, mora dajati prednost posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga („selektivnost“) v nasprotju s splošnimi ukrepi, za katere se člen 87(1) Pogodbe ne uporablja⁽¹²⁾. Poleg tega mora pomoč izkrivljati konkurenco ali mora obstajati nevarnost izkrivljanja konkurence in mora vplivati na trgovino med državami članicami⁽¹³⁾.

12. V sodni praksi sodišč Skupnosti⁽¹⁴⁾ in v odločbah Komisije je bilo pogosto obravnavano vprašanje, ali se nekateri ukrepi lahko štejejo za državno pomoč. Komisija je izdala tudi podrobne smernice v zvezi z vrsto zapletenih vprašanj, kot so uporaba načela zasebnega vlagatelja⁽¹⁵⁾ in preskusa zasebnega vlagatelja⁽¹⁶⁾, okoliščine, v katerih se morajo državna jamstva šteti za državno pomoč⁽¹⁷⁾, obravnavanje prodaje javnih zemljišč⁽¹⁸⁾, privatizacija in povezani državni ukrepi⁽¹⁹⁾, pomoč pod pragovi *de minimis*⁽²⁰⁾, zavarovanje izvoznih kreditov⁽²¹⁾, neposredna obdavčitev podjetij⁽²²⁾, naložbe rizičnega kapitala⁽²³⁾ ter državna pomoč za raziskave, razvoj in inovacije⁽²⁴⁾. Sodna praksa ter smernice Komisije in njena praksa pri sprejemanju odločitev so lahko za nacionalna sodišča in morebitne tožeče stranke dragocena pomoč pri opredelitvi pojma državne pomoči.

13. Če nacionalna sodišča dvomijo o obstoju državne pomoči, lahko v skladu z oddelkom 3 tega obvestila zaprosijo za mnenje Komisijo. To ne posega v možnost ali obveznost

⁽¹⁰⁾ Primerjaj mnenje generalnega pravobranilca Jacobsova v združenih zadevah C-278/92, C-279/92 in C-280/92, *Španija proti Komisiji* [1994] Recueil str. I-4103, točka 28: „Državna pomoč se dodeli, če država članica da podjetju na voljo sredstva, ki jih zasebni vlagatelj ob uporabi običajnih komercialnih meril in ob neupoštevanju drugih vidikov socialnega, političnega ali človekoljubnega značaja v običajnem poteku dogodkov ne bi zagotovil.“

⁽¹¹⁾ Zadeva 290/83, *Komisija proti Franciji* [1985] Recueil str. 439, točka 14; in zadeva C-482/99, *Francija proti Komisiji*, [2002] Recueil str. I-4397, točke od 36 do 42.

⁽¹²⁾ Jasno analizo tega razlikovanja lahko najdete v mnenju generalnega pravobranilca Darmona v združenih zadevah C-72/91 in C-73/91, *Slovan Neptun proti Bodo Ziesemer* [1993] Recueil str. I-887.

⁽¹³⁾ Glej med drugim združeni zadevi C-393/04 in C-41/05, *Air Liquide Industries Belgium* [2006] ZOdl. str. I-5293, točke od 33 do 36; zadevo C-222/04, *Cassa di Risparmio de Firenze in drugi* [2006] ZOdl. str. I-289, točke od 139 do 141; in zadevo C-310/99, *Italija proti Komisiji* [2002] Recueil str. I-2289, točke od 84 do 86.

⁽¹⁴⁾ Dober zgled je sodba *Altmark* Sodišča Evropskih skupnosti, zadeva C-280/00, *Altmark Trans GmbH in Regierungspräsidium Magdeburg proti Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, [2003] Recueil str. I-7747.

⁽¹⁵⁾ Na splošno o uporabi preskusa zasebnega vlagatelja glej zadevo C-142/87, *Belgija proti Komisiji (Tubemeuse)* [1990] Recueil str. I-959; zadevo C-305/89 *Italija proti Komisiji (Alfa Romeo)*, [1991] Recueil str. I-1603, točki 19 in 20. V zvezi s podrobno utemeljitvijo glej združeni zadevi T-228/99 in T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale proti Komisiji*, [2003] Recueil str. II-435, točka 245 in naslednje. Glej tudi Bilten ES 9-1984, ponatisnjen v „Zakonu o konkurenci v Evropskih skupnostih“, Zvezek IIA, in Sporočilo Komisije o uporabi členov 92 in 93 Pogodbe EGS in člena 5 Direktive Komisije 80/723/EGS za javna podjetja v proizvodnem sektorju (UL C 307, 13.11.1993, str. 3). Glede uporabe tega načela v zvezi s financiranjem letališč glej Smernice Skupnosti o financiranju letališč in zagonski državni pomoči letalskim družbam z odhodi z regionalnih letališč (UL C 312, 9.12.2005, odstavki od 42 do 52, str. 1).

⁽¹⁶⁾ Zadeva C-342/96, *Španija proti Komisiji* [1999] Recueil str. I-2459, točka 34; in zadeva C-256/97, *DM Transport* [1999] Recueil str. I-3913, točka 25.

⁽¹⁷⁾ Obvestilo Komisije o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES za državno pomoč v obliki poroštev (UL C 155, 20.6.2008, str. 10).

⁽¹⁸⁾ Sporočilo Komisije o elementih državne pomoči pri prodaji zemljišč in objektov s strani javnih oblasti (UL C 209, 10.7.1997, str. 3).

⁽¹⁹⁾ Triindvajseto poročilo o politiki konkurence, odstavka 401 in 402 ter zadeva C-278/92, *Španija proti Komisiji*, [1994] Recueil str. I-4103.

⁽²⁰⁾ Uredba Komisije (ES) št. 1998/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči *de minimis* (UL L 379, 28.12.2006, str. 5); Uredba Komisije (ES) št. 875/2007 z dne 24. julija o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES za pomoč *de minimis* v ribiškem sektorju in o spremembah Uredbe (ES) št. 1860/2004 (UL L 193, 25.7.2007, str. 6); in Uredba Komisije (ES) št. 1535/2007 z dne 20. decembra 2007 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES pri pomočeh *de minimis* v sektorju kmetijske proizvodnje (UL L 337, 21.12.2007, str. 35).

⁽²¹⁾ Sporočilo Komisije državam članicam v skladu s členom (93(1)) Pogodbe ES o uporabi členov (92) in (93) Pogodbe za kratkoročno zavarovanje izvoznih kreditov (UL C 281, 17.9.1997, str. 4), kakor je bilo nazadnje spremenjeno s Sporočilom Komisije državam članicam o spremembi sporočila v skladu s členom (93(1)) Pogodbe ES o uporabi členov (92) in (93) Pogodbe za kratkoročno zavarovanje izvoznih kreditov (UL C 325, 22.12.2005, str. 22).

⁽²²⁾ Obvestilo Komisije o uporabi pravil državnih pomoči za ukrepe, povezane z neposredno obdavčitvijo podjetij (UL C 384, 10.12.1998, str. 3).

⁽²³⁾ Smernice Skupnosti o državnih pomočeh za spodbujanje naložb rizičnega kapitala v mala in srednje velika podjetja (UL C 194, 18.8.2006, str. 2).

⁽²⁴⁾ Okvir skupnosti za državno pomoč za raziskave in razvoj ter inovacije (UL C 323, 30.12.2006, str. 1).

nacionalnega sodišča, da zadevo v skladu s členom 234 Pogodbe predloži SES v predhodno odločanje.

2.1.2 Obveznost mirovanja

14. V skladu s členom 88(3) Pogodbe države članice ne smejo začeti izvajati ukrepov državne pomoči brez predhodne odobritve Komisije (obveznost mirovanja):

„Komisija mora biti obveščena o vseh načrtih za dodelitev ali spremembo pomoči dovolj zgodaj, da lahko predloži pripombe. Če meni, da takšen načrt glede na člen 87 ni združljiv s skupnim trgom, nemudoma sproži postopek iz odstavka 2. Zadevna država članica ne sme izvajati svojih predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta dokončna odločitev.“⁽²⁵⁾

15. Obstaja pa tudi vrsta različnih okoliščin, v katerih se lahko državna pomoč zakonito izvaja brez odobritve Komisije:

(a) Če je ukrep zajet v uredbi o skupinskih izjemah, ki temelji na Uredbi Sveta (ES) št. 994/98 z dne 7. maja 1998 o uporabi členov 92 in 93 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za določene vrste horizontalne državne pomoči⁽²⁶⁾ („uredba o podelitvi pooblastil“). Če ukrep izpolnjuje vse zahteve iz uredbe o skupinskih izjemah, državi članici ni treba priglasiti načrtovanega ukrepa pomoči, obveznost mirovanja pa se ne uporabi. Na podlagi uredbe o podelitvi pooblastil je Komisija sprva sprejela več uredb o skupinskih izjemah⁽²⁷⁾, in nekaj jih je medtem nadomestila Uredba Komisije (ES) št. 800/2008 z dne 6. avgusta 2008 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive s skupnim trgom z uporabo členov 87 in 88 Pogodbe (Uredba o splošnih skupinskih izjemah)⁽²⁸⁾.

(b) Podobno, obveznost mirovanja ne velja za obstoječe pomoči⁽²⁹⁾. To med drugim vključuje pomoči, dodeljene na podlagi sheme pomoči, ki je obstajala pred pristopom države članice k Evropski uniji ali na podlagi sheme, ki jo je predhodno odobrila Komisija⁽³⁰⁾.

⁽²⁵⁾ Obveznost mirovanja je znova navedena tudi v členu 3 Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena (93) Pogodbe ES (UL L 83, 27.3.1999, str. 1, „postopkovna uredba“). Glede trenutka dodelitve pomoči glej uvodno izjavo 10 Uredbe Komisije (ES) št. 1998/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči *de minimis* (UL L 379, 28.12.2006, str. 5).

⁽²⁶⁾ UL L 142, 14.5.1998, str. 1.

⁽²⁷⁾ Uredba Komisije (ES) št. 68/2001 z dne 12. januarja 2001 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES pri pomoči za usposabljanje (UL L 10, 13.1.2001, str. 20); Uredba Komisije (ES) št. 70/2001 z dne 12. januarja 2001 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES pri pomoči za majhna in srednje velika podjetja (UL L 10, 13.1.2001, str. 33); Uredba Komisije (ES) št. 2204/2002 z dne 12. decembra 2002 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES za državne pomoči na področju zaposlovanja (UL L 337, 13.12.2002, str. 3) in Uredba Komisije (ES) št. 1628/2006 z dne 24. oktobra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni regionalni pomoči za naložbe (UL L 302, 1.11.2006, str. 29). Uredbe o skupinskih izjemah za majhna in srednje velika podjetja ter za usposabljanje in zaposlovanje so bile podaljšane do 30. junija 2008 z Uredbo Komisije (ES) št. 1976/2006 z dne 20. decembra 2006 o spremembi uredb (ES) št. 2204/2002, (ES) št. 70/2001 in (ES) št. 68/2001 glede podaljšanja obdobja uporabe (UL L 368, 23.12.2006, str. 85). Posebne uredbe o skupinskih izjemah se uporabljajo v sektorjih ribištva in kmetijstva. Glej Uredbo Komisije (ES) št. 736/2008 z dne 22. julija 2008 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES za državno pomoč malim in srednje velikim podjetjem za proizvodnjo, predelavo in trženje ribiških proizvodov (UL L 201, 30.7.2008, str. 16); in Uredbo Komisije (ES) št. 1857/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni pomoči za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov, in o spremembi Uredbe (ES) št. 70/2001 (UL L 358, 16.12.2006, str. 3).

⁽²⁸⁾ UL L 214, 9.8.2008, str. 3. Uredba o splošnih skupinskih izjemah je začela veljati 29. avgusta 2008. Pravila za prehod na novi režim so določena v členu 44 Uredbe.

⁽²⁹⁾ Glej člen 1(b) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe (ES UL L 83, 27.3.1999, str. 1).

⁽³⁰⁾ To ne velja, če je zahteva za posamezno priglasitev nekaterih vrst pomoči predvidena že v shemi. Glede pojma obstoječe pomoči glej tudi zadevo C-44/93 *Namur-Les assurances du crédit proti Office national du du croire in državi Belgiji* [1994] Recueil str. I-3829, točke od 28 do 34.

16. Sodni postopki pred nacionalnimi sodišči v zadevah v zvezi z državno pomočjo se lahko včasih nanašajo na uporabo Uredbe o splošnih skupinskih izjemah ali obstoječe ali odobrene sheme pomoči ali oboje. Če gre za vprašanje uporabe uredbe ali sheme pomoči, lahko nacionalno sodišče presodi zgolj, ali so izpolnjeni vsi pogoji iz uredbe ali sheme. Če niso, ne more presojati o združljivosti ukrepa pomoči, saj je taka presoja v izključni pristojnosti Komisije ⁽³¹⁾.
17. Če mora nacionalno sodišče odločiti, ali spada ukrep v okvir odobrene sheme pomoči, lahko preveri zgolj, ali so izpolnjeni vsi pogoji iz odločbe o odobritvi. Če se vprašanja, ki se pojavijo na nacionalni ravni, nanašajo na veljavnost odločbe Komisije, nacionalno sodišče ni pristojno, da dejanja institucij Skupnosti razglasi za neveljavna ⁽³²⁾. V primeru vprašanj veljavnosti nacionalno sodišče lahko zadevo predloži SES v predhodno odločanje ⁽³³⁾, v nekaterih primerih pa je to obvezno. Po načelu pravne varnosti, kot ga razlaga SES, preneha tudi možnost izpodbijanja veljavnosti osnovne odločbe Komisije s predhodno odločbo, če bi tožeca stranka nedvomno lahko izpodbijala odločbo Komisije pred sodiščema Skupnosti na podlagi člena 230 Pogodbe, vendar tega ni storila ⁽³⁴⁾.
18. Nacionalno sodišče lahko zaprosi Komisijo za mnenje v skladu z oddelkom 3 tega obvestila, če dvomi o uporabi uredbe o skupinskih izjemah ali obstoječe ali odobrene sheme pomoči.

2.1.3 Vloga Komisije in nacionalnih sodišč

19. Sodišče Evropskih skupnosti je večkrat potrdilo, da imajo nacionalna sodišča in Komisija pomembno, vendar različno vlogo pri izvrševanju državnih pomoči ⁽³⁵⁾.
20. Glavna naloga Komisije je preverjati združljivost predlaganih ukrepov pomoči s skupnim trgom na podlagi meril iz člena 87(2) in (3) Pogodbe. Ta presoja združljivosti je v izključni pristojnosti Komisije, njene odločbe pa lahko preverita sodišči Skupnosti. V skladu z ustaljeno sodno prakso SES nacionalna sodišča niso pooblaščenca za razglasitev ukrepa državne pomoči za združljivega s členom 87(2) ali (3) Pogodbe ⁽³⁶⁾.
21. Vloga nacionalnih sodišč je odvisna od zadevnega ukrepa pomoči, ali je bil ta ukrep ustrezno priglašen in ali ga je Komisija odobrila.
- (a) Nacionalna sodišča so pogosto zaprosena, naj posredujejo v primerih, ko je organ države članice ⁽³⁷⁾ dodelil pomoč, ne da bi upošteval obveznost mirovanja. To se lahko zgodi, če pomoč sploh ni bila priglašena ali če jo je organ začel izvajati pred odobritvijo Komisije. Vloga nacionalnih sodišč v takih primerih je zavarovati pravice posameznikov, ki jih je prizadelo nezakonito izvajanje pomoči ⁽³⁸⁾.

⁽³¹⁾ Glej odstavek 20.

⁽³²⁾ Glej zadevo C-119/05 *Lucchini* [2007] ZOdl str. I-6199, točka 53.

⁽³³⁾ Zadeva T-330/94, *Salt Union proti Komisiji* [1996] Recueil str. II-1475, točka 39.

⁽³⁴⁾ Zadeva C-188/92, *TWD Textilwerke Deggendorf proti Nemčiji* [1994] Recueil str. I-833, točke 17, 25 in 26; glej tudi združeni zadevi C-346/03 in C-529/03, *Atzeni in drugi*, [2006] ZOdl. str. I-1875, točka 31; in zadevo C-232/05, *Komisija proti Franciji*, („Scott“) [2006] ZOdl. str. I-10071, točka 59.

⁽³⁵⁾ Zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 37; združeni zadevi C-261/01 in C-262/01, *Van Calster in Cleeren* [2003] Recueil str. I-12249, točka 74; in zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 41.

⁽³⁶⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, [2008] ZOdl str. I-469, točka 38; zadeva C-17/91, *Lornoy in drugi proti državi Belgiji* [1992] Recueil str. I-6523, točka 30; in zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točka 14.

⁽³⁷⁾ Sem spadajo organi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

⁽³⁸⁾ Zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točki 38 in 44; združeni zadevi C-261/01 in C-262/01, *Van Calster in Cleeren*, navedeni v opombi 356, točka 75; in zadeva C-295/97, *Piaggio*, navedena v opombi 9, točka 31.

- (b) Nacionalna sodišča imajo pomembno vlogo tudi pri izvrševanju odločb o izterjavi, sprejetih v skladu s členom 14(1) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES ⁽³⁹⁾ (postopkovna uredba), kadar Komisija na podlagi presoje sklone, da je nezakonito dodeljena pomoč nezdružljiva s skupnim trgov, in od zadevne države članice zahteva, naj od upravičenca do pomoči izterja nezdružljivo pomoč. Vključitev nacionalnih sodišč v takih primerih po navadi izhaja iz tožb, ki jih vložijo upravičenci do pomoči za pregled zakonitosti zahtevka za izterjavo, ki ga izdajo nacionalni organi. Vendar so glede na nacionalno procesno pravo lahko možne druge vrste tožb (na primer tožbe, ki jih organi držav članic vložijo proti upravičencu, da bi se v celoti izvedla odločba Komisije o izterjavi).
22. Pri varovanju interesov posameznikov morajo nacionalna sodišča v celoti upoštevati učinkovitost in neposredni učinek ⁽⁴⁰⁾ člena 88(3) Pogodbe ter interese Skupnosti ⁽⁴¹⁾.
23. Vloga nacionalnih sodišč v takšnih primerih je podrobneje opredeljena v oddelkih 2.2 in 2.3.

2.2 Vloga nacionalnih sodišč pri izvrševanju člena 88(3) Pogodbe ES – Nezakonita državna pomoč

24. Enako kot člena 81 in 82 Pogodbe, tudi obveznost mirovanja iz člena 88(3) Pogodbe zadevnim stranem (na primer konkurentom upravičenca) podeljuje posamezne pravice z neposrednim učinkom. Te zadevne strani lahko svoje pravice uveljavljajo tako, da na pristojnem nacionalnem sodišču vložijo tožbo proti državi članici, ki je dodelila pomoč. Obravnava tovrstnih tožb in posledično varovanje pravic konkurenta na podlagi člena 88(3) Pogodbe je ena najpomembnejših vlog, ki jih imajo nacionalna sodišča na področju državnih pomoči.
25. Bistvena naloga nacionalnih sodišč v tem smislu izhaja tudi iz dejstva, da so pooblastila Komisije za varovanje konkurentov in drugih tretjih oseb pred nezakonito pomočjo omejena. Najpomembneje pa je, kar je tudi v skladu z mnenjem SES iz sodb v zadevah „Boussac“ ⁽⁴²⁾ in „Tubemeuse“ ⁽⁴³⁾, da Komisija ne more sprejeti končne odločitve o izterjavi pomoči samo zato, ker pomoč ni bila priglašena v skladu s členom 88(3) Pogodbe. Zato mora Komisija izvesti popolno presojo združljivosti, ne glede na to, ali je bila obveznost mirovanja upoštevana ali ne ⁽⁴⁴⁾. Ta presoja je lahko dolgotrajna, za pristojnosti Komisije za izdajo predhodnih odredb o izterjavi pa veljajo zelo stroge zakonsko predpisane zahteve ⁽⁴⁵⁾.
26. Zato so tožbe pred nacionalnimi sodišči pomembno pravno sredstvo za povračila konkurentom in drugim tretjim osebam, ki jih je prizadela nezakonita državna pomoč. Pravna sredstva, ki so na voljo na nacionalnih sodiščih, vključujejo:

⁽³⁹⁾ UL L 83, 27.3.1999, str. 1.

⁽⁴⁰⁾ Zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točki 11 in 12; ter zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točki 39 in 40.

⁽⁴¹⁾ Zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 48.

⁽⁴²⁾ Zadeva C-301/87, *Francija proti Komisiji („Boussac“)* [1990] Recueil str. I-307.

⁽⁴³⁾ Zadeva C-142/87, *Belgija proti Komisiji („Tubemeuse“)* [1990] Recueil str. I-959.

⁽⁴⁴⁾ Zadeva C-301/87, *Francija proti Komisiji („Boussac“)*, navedena v opombi 42, točke od 17 do 23; zadeva C-142/87, *Belgija proti Komisiji („Tubemeuse“)*, navedena v opombi 43, točke od 15 do 19; zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točka 14; in zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točka 38.

⁽⁴⁵⁾ Glej člen 11(2) postopkovne uredbe, v katerem se zahteva, da ne sme biti dvoma o naravi pomoči zadevnega ukrepa, da je treba nujno ukrepati ter da obstaja resna nevarnost znatne in nepopravljive škode konkurentu.

- (a) preprečitev izplačila nezakonite pomoči,
- (b) izterjavo nezakonite pomoči (ne glede na združljivost),
- (c) izterjavo obresti na nezakonito pomoč,
- (d) odškodnine za konkurente in druge tretje osebe ter
- (e) začasne ukrepe proti nezakoniti pomoči.

27. Vsako od teh pravnih sredstev je podrobneje opredeljeno v oddelkih od 2.2.1 do 2.2.6.

2.2.1 Preprečitev izplačila nezakonite pomoči

28. Nacionalna sodišča morajo varovati pravice posameznikov, ki so jih prizadele kršitve obveznosti mirovanja. Zato morajo v primeru kršitve člena 88(3) Pogodbe v skladu z nacionalno zakonodajo ugotoviti vse pravne posledice in ustrezno ukrepati⁽⁴⁶⁾. Vendar pa obveznosti nacionalnih sodišč niso omejene na že izplačano nezakonito pomoč. Zajemajo tudi primere, v katerih je nezakonito izplačilo ravno pred izvedbo. Nacionalna sodišča morajo v okviru svojih nalog v skladu s členom 88(3) Pogodbe varovati pravice posameznikov proti kršitvam teh pravic⁽⁴⁷⁾. Če je nezakonita pomoč ravno pred izplačilom, mora nacionalno sodišče preprečiti izvedbo tega izplačila.
29. Obveznost nacionalnih sodišč, da preprečijo izplačilo nezakonite pomoči, izhaja iz različnih postopkovnih okoliščin, odvisno od različnih vrst ukrepov, ki jih predvideva nacionalna zakonodaja. Zelo pogosto poskuša tožeča stranka izpodbijati veljavnost nacionalnega akta, s katerim se je dodelila nezakonita državna pomoč. V takih primerih je preprečitev nezakonitega izplačila po navadi logična posledica ugotovitve, da je akt, s katerim se je dodelila pomoč, neveljaven, ker je država članica kršila člen 88(3) Pogodbe⁽⁴⁸⁾.

2.2.2 Izterjava nezakonite pomoči

30. Kadar nacionalno sodišče obravnava nezakonito dodeljeno pomoč, mora ugotoviti vse pravne posledice te nezakonnosti in v skladu z nacionalno zakonodajo ustrezno ukrepati. Nacionalno sodišče mora zato načeloma odrediti, da se od upravičenca v celoti izterja nezakonita državna pomoč⁽⁴⁹⁾. Odredba izterjave nezakonite pomoči v celoti je del obveznosti nacionalnega sodišča pri zagotavljanju varovanja posameznih pravic tožeče stranke (npr. konkurenta) v skladu s členom 88(3) Pogodbe. Obveznost nacionalnega sodišča, da odredi izterjavo, ni odvisna od združljivosti ukrepa pomoči s členom 87(2) ali (3) Pogodbe.

⁽⁴⁶⁾ Zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točka 12; zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 40; zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 47; in zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točka 41.

⁽⁴⁷⁾ Glej navedbe v opombi 38.

⁽⁴⁸⁾ O neveljavnosti akta, s katerim se je dodelila pomoč, v primerih, ko je država članica kršila člen 88(3) Pogodbe ES, glej zadevo C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedeno v opombi 8, točka 12; za zgled glej tudi Nemško zvezno sodišče („Bundesgerichtshof“), sodba z dne 4. aprila 2003, V ZR 314/02, VIZ 2003, 340, in sodba z dne 20. januarja 2004, XI ZR 53/03, NVwZ 2004, 636.

⁽⁴⁹⁾ Zadeva C-71/04, *Xunta de Galicia*, [2005] ZOdl. str. I-7419, točka 49; zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točki 40 in 68; in zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točka 12.

31. Ker morajo nacionalna sodišča odrediti izterjavo nezakonite pomoči v celoti ne glede na njeno združljivost, je lahko izterjava prek nacionalnega sodišča hitrejša od pritožbe pri Komisiji. V nasprotju s Komisijo ⁽⁵⁰⁾ se nacionalno sodišče dejansko lahko in mora omejiti na opredelitev, ali ukrep pomeni državno pomoč in ali se zanj uporablja obveznost mirovanja.
32. Vendar pa obveznost nacionalnih sodišč glede izterjave pomoči ni brezpogojna. V skladu s sodno prakso v zadevi „SFEI“ ⁽⁵¹⁾ je lahko v izjemnih okoliščinah izterjava nezakonite državne pomoči neustrezna. Pravni standard, ki se uporablja v tem smislu, mora biti podoben standardu, ki se uporablja v skladu s členoma 14 in 15 postopkovne uredbe ⁽⁵²⁾. Z drugimi besedami, okoliščine, ki Komisiji ne bi preprečevale odredbe izterjave, nacionalnemu sodišču ne upravičujejo, da ne odredi polne izterjave v skladu s členom 88(3) Pogodbe. Standard, ki ga uporabljata sodišči Skupnosti v zvezi s tem, je zelo strog ⁽⁵³⁾. Ustaljena sodna praksa SES je, da upravičenec, ki je prejel nezakonito dodeljeno pomoč, načeloma ne more uveljavljati legitimnih pričakovanj proti nalogu Komisije za izterjavo ⁽⁵⁴⁾. To pa zato, ker bi prizadeven podjetnik lahko preveril, ali je bila pomoč, ki jo je prejel, priglášena ali ne ⁽⁵⁵⁾.
33. Za utemeljitev odločitve nacionalnega sodišča, da ne bo odredilo izterjave v skladu s členom 88(3) Pogodbe, so morala pred tem nastati posebna in konkretna dejstva, ki so ustvarila legitimna pričakovanja upravičenca ⁽⁵⁶⁾. To velja, če je Komisija posredovala natančna zagotovila, da sporni ukrep ne pomeni državne pomoči ali da se zanj ne uporablja obveznost mirovanja ⁽⁵⁷⁾.
34. SES je v sodbi v zadevi „CELF“ ⁽⁵⁸⁾ pojasnilo, da obveznost nacionalnih sodišč, da odredijo polno izterjavo nezakonite državne pomoči, preneha, če je Komisija že pred izrekom sodbe nacionalnega sodišča odločila, da je pomoč združljiva s skupnim trgom. Ker je namen obveznosti mirovanja zagotoviti, da se lahko izvaja samo združljiva pomoč, se ta namen ne more več onemogočiti, če je Komisija že potrdila združljivost ⁽⁵⁹⁾. Zato ne vpliva na obveznost nacionalnih sodišč, da varujejo pravice posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe, če Komisija še ni sprejela odločitve, ne glede na to, ali je postopek Komisije že končan ali ne ⁽⁶⁰⁾.

⁽⁵⁰⁾ Ki mora opraviti analizo združljivosti, preden odredi izterjavo; glej sklice iz opombe 43.

⁽⁵¹⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točki 70 in 71, ki se nanaša na mnenje generalnega pravobranilca Jacobsa v tej zadevi, točke od 73 do 75; glej tudi zadevo 223/85, *RSV proti Komisiji* [1987] Recueil str. 4617, točka 17; in zadevo C-5/89, *Komisija proti Nemčiji*, [1990] Recueil str. I-3437, točka 16.

⁽⁵²⁾ Glede standarda, ki se uporablja v tem smislu, glej mnenje generalnega pravobranilca Jacobsa v zadevi C-39/94, *SFEI in drugi*, navedeni v opombi 8, točka 75.

⁽⁵³⁾ V členu 14 je določeno, da Komisiji ni treba zahtevati vračila samo v primeru, če bi bilo to v nasprotju s splošnimi načeli prava Skupnosti. Edini primer, v katerem državi članici ni treba izvesti odločbe Komisije o izterjavi, je, če bi bila taka izterjava objektivno nemogoča, glej zadevo C-177/06, *Komisija proti Španiji* [2007] ZOdl. str. I-7689, točka 46. Glej tudi odstavek 17 Obvestila Komisije – Za učinkovito izvajanje odločb Komisije, ki od držav članic zahtevajo doseg vračila nezakonite in nezdružljive državne pomoči (UL C 272, 15.11.2007, str. 4).

⁽⁵⁴⁾ Zadeva 5/89, *Komisija proti Nemčiji*, navedena v opombi 1, točka 14; zadeva C-169/95, *Španija proti Komisiji* [1997] Recueil str. I-135, točka 51; in zadeva C-148/04, *Unicredito Italiano* [2005] ZOdl. str. I-11137, točka 104.

⁽⁵⁵⁾ Zadeva 5/89, *Komisija proti Nemčiji*, navedena v opombi 51, točka 14; zadeva C-24/95, *Alcan Deutschland* [1997] Recueil str. I-1591, točka 25; in združeni zadevi C-346/03 in C-529/03, *Atzeni in drugi*, navedeni v opombi 34, točka 64.

⁽⁵⁶⁾ Glej mnenje generalnega pravobranilca Jacobsa v zadevi C-39/94, *SFEI in drugi*, navedeni v opombi 8, točka 73; in zadevo 223/85, *RSV proti Komisiji*, navedeno v opombi 51, točka 17.

⁽⁵⁷⁾ Združeni zadevi C-182/03 in C-217/03 *Belgija in Forum 187 proti Komisiji* [2006] ZOdl. str. I-5479, točka 147.

⁽⁵⁸⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točke 45, 46 in 55; in zadeva C-384/07, *Wienstrom*, sodba z dne 11. decembra 2008, še ni objavljena, točka 28.

⁽⁵⁹⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točka 49.

⁽⁶⁰⁾ V sodbi je izrecno potrjena obveznost vračila, ki jo je SES opredelilo v predhodni sodni praksi, glej zadevo C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedeno v opombi 36, točka 41.

35. Čeprav nacionalnemu sodišču, potem ko Komisija sprejme pozitivno odločitev, v skladu s *pravom Skupnosti* ni treba odrediti izterjave v celoti, SES izrecno priznava, da lahko obveznost izterjave obstaja po *nacionalni zakonodaji* ⁽⁶¹⁾. Kadar taka obveznost izterjave obstaja, to ne vpliva na pravico države članice, da pomoč pozneje znova izvaja.
36. Ko nacionalno sodišče odloči, da je bila nezakonita pomoč izplačana ob kršitvi člena 88(3) Pogodbe, mora pomoč količinsko opredeliti, da se opredeli znesek, ki ga je treba izterjati. Sodišču bi morali pri tem pomagati sodna praksa sodišč Skupnosti v zvezi z uporabo člena 87(1) Pogodbe ter navodila in praksa Komisije pri sprejemanju odločitev. Če ima nacionalno sodišče težave z izračunom zneska pomoči, lahko v skladu z oddelkom 3 tega obvestila za pomoč zaprosi Komisijo.
- 2.2.3 *Izterjava obresti*
37. Gospodarska korist nezakonite pomoči ni omejena na njen nominalni znesek. Upravičenec prejme tudi finančno korist, ki izhaja iz predčasnega izvajanja pomoči. To pa zato, ker bi bilo ob priglasitvi pomoči Komisiji izplačilo izvedeno pozneje (če bi sploh bilo). Upravičenec bi si moral torej do prejetja pomoči ustrezna sredstva izposoditi na kapitalskih trgih, vključno z obrestmi po tržni obrestni meri.
38. Zaradi te neupravičene časovne prednosti je v primeru, ko izterjavo odredi Komisija, v členu 14(2) postopkovne uredbe določena ne samo izterjava nominalnega zneska pomoči, temveč tudi izterjava vseh obresti od dne, ko je bila nezakonita pomoč dana na razpolago upravičencu, do dne, ko je bila dejansko izterjana. Obrestna mera, ki jo je treba pri tem uporabiti, je določena v izvedbeni uredbi. Obrestna mera, ki se uporabi za tovrstne primere, je določena v členu 9 Uredbe Komisije (ES) št. 794/2004 z dne 21. aprila 2004 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (izvedbena uredba) ⁽⁶²⁾.
39. SES je v sodbi „CELF“ pojasnilo, da je potreba po povrniti finančne prednosti, ki je posledica predčasnega izvajanja pomoči (v nadaljnjem besedilu: obresti na nezakonito pomoč), del obveznosti nacionalnih sodišč v skladu s členom 88(3) Pogodbe. To pa zato, ker predčasno izvajanje nezakonite pomoči povzroči vsaj to, da konkurenti, odvisno od okoliščin, prej utrpijo posledice pomoči v smislu konkurence, kot bi jih sicer. Upravičenec do pomoči je torej prejel neupravičeno korist ⁽⁶³⁾.
40. Obveznost nacionalnega sodišča, da odredi izterjavo obresti na nezakonito pomoč, lahko nastane v dveh različnih okoliščinah:
- (a) nacionalno sodišče mora praviloma odrediti polno izterjavo nezakonite pomoči v skladu s členom 88(3) Pogodbe. V tem primeru je treba pri opredelitvi skupnega zneska, ki se izterja, k prvotnemu znesku pomoči prišteti še obresti na nezakonito pomoč;

⁽⁶¹⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 53 in 55.

⁽⁶²⁾ UL L 140, 30.4.2004, str. 1. Glede metode opredelitve referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj glej Sporočilo Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj (UL C 14, 19.1.2008, str. 6, „Sporočilo o referenčnih obrestnih merah“).

⁽⁶³⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točke od 50 do 52 in 55.

- (b) nacionalno sodišče pa mora odrediti izterjavo obresti na nezakonito pomoč tudi v okoliščinah, v katerih izjemoma ni obveznosti odredbe izterjave. Kot je potrjeno tudi v sodbi „CELF“, obveznost nacionalnega sodišča, da odredi izterjavo obresti na nezakonito pomoč, velja še naprej tudi potem, ko Komisija sprejme pozitivno odločitev ⁽⁶⁴⁾. To je za morebitne tožeče stranke lahko bistvenega pomena, saj zagotavlja uspešno pravno sredstvo tudi v primerih, v katerih je Komisija pomoč že razglasila za združljivo s skupnim trgom.

41. Nacionalna sodišča morajo opredeliti znesek obresti, ki ga je treba izterjati, da izpolnijo svojo obveznost v zvezi z izterjavo obresti na nezakonito pomoč. Za to veljajo naslednja načela:

- (a) izhodišče je nominalni znesek pomoči ⁽⁶⁵⁾;
- (b) pri opredelitvi veljavne obrestne mere in metode izračuna morajo nacionalna sodišča upoštevati dejstvo, da ima izterjava obresti na nezakonito pomoč, ki jo opravi nacionalno sodišče, isti namen kot izterjava obresti, ki jo opravi Komisija v skladu s členom 14 postopkovne uredbe. Poleg tega so zahtevki za izterjavo obresti na nezakonito pomoč zahtevki v skladu s pravom Skupnosti, ki temeljijo neposredno na členu 88(3) Pogodbe ⁽⁶⁶⁾. Zato se za te zahtevke uporabljata načeli enakovrednosti in učinkovitosti iz oddelka 2.4.1 tega obvestila;
- (c) da se zagotovi dosledno upoštevanje člena 14 postopkovne uredbe in se upošteva zahteva po učinkovitosti, Komisija meni, da metoda, ki jo za izračun obresti uporabi nacionalno sodišče, ne sme biti manj stroga od metode iz izvedbene uredbe ⁽⁶⁷⁾. Zato je treba obresti na nezakonito pomoč izračunati na podlagi obrestnoobrestnega računa, uporabljena obrestna mera pa ne sme biti nižja od referenčne obrestne mere ⁽⁶⁸⁾;
- (d) po mnenju Komisije iz načela enakovrednosti izhaja tudi, da če je izračun obrestne mere po nacionalni zakonodaji strožji od izračuna iz izvedbene uredbe, mora nacionalno sodišče uporabiti strožja nacionalna pravila tudi za zahtevke na podlagi člena 88(3) Pogodbe;
- (e) datum začetka za izračun obresti je vedno dan, ko je bila nezakonita pomoč dana na razpolago upravičencu do pomoči. Končni datum je odvisen od razmer ob izdaji nacionalne sodbe. Če je Komisija pomoč že odobrila, kot v zadevi „CELF“, je končni datum odločbe Komisije. Sicer se obresti na nezakonito pomoč kopičijo za celotno obdobje nezakonitosti do datuma, ko upravičenec do pomoči dejansko povrne pomoč. Kot je bilo potrjeno v zadevi „CELF“, se morajo obresti na nezakonito pomoč uporabiti tudi za obdobje med trenutkom, ko Komisija sprejme pozitivno odločitev, in trenutkom, ko to odločitev sodišči Skupnosti naknadno razveljavita ⁽⁶⁹⁾.

⁽⁶⁴⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 52 in 55.

⁽⁶⁵⁾ Glej odstavek 36. Davke, plačane na nominalni znesek pomoči, je mogoče za namen izterjave odbiti, glej zadevo T-459/93 *Siemens proti Komisiji* [1995] Recueil str. II-1675, točka 83.

⁽⁶⁶⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 52 in 55.

⁽⁶⁷⁾ Glej poglavje V izvedbene uredbe.

⁽⁶⁸⁾ Glej opombo 62 zgoraj.

⁽⁶⁹⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točka 69.

42. Če je nacionalno sodišče v dvomih, lahko v skladu z oddelkom 3 tega obvestila zaprosi za pomoč Komisijo.

2.2.4 Odškodninske tožbe

43. Od nacionalnih sodišč se lahko na podlagi njihove vloge v skladu s členom 88(3) Pogodbe tudi zahteva, da potrjujejo zahtevke za povračilo škode, ki so jo zaradi nezakonite državne pomoči upravičencu utrpeli konkurenti in druge tretje osebe⁽⁷⁰⁾. Take odškodninske tožbe so po navadi naslovljene na organ, ki je dodelil državno pomoč. Za tožečo stranko so lahko še zlasti pomembne, ker se v nasprotju s tožbami, katerih namen je sama izterjava pomoči, z uspešno odškodninsko tožbo tožeči stranki zagotovi neposredno finančno nadomestilo za nastalo škodo.

44. SES je večkrat izrazilo mnenje, da lahko tretje osebe, ki bile oškodovane, take odškodninske tožbe vložijo v skladu z nacionalno zakonodajo⁽⁷¹⁾. Take tožbe so očitno odvisne od nacionalnih pravnih pravil. Zato se pravne podlage, na katere so se zanašale tožeče stranke v preteklosti, v Skupnosti bistveno razlikujejo.

45. Ne glede na možnost uveljavljanja odškodninskih zahtevkov v skladu z nacionalno zakonodajo imajo kršitve obveznosti mirovanja v skladu s pravom Skupnosti neposredne in zavezujoče posledice. To pa zato, ker je obveznost mirovanja v skladu s členom 88(3) Pogodbe predpis Skupnosti, ki se neposredno uporablja in je zavezujoč za vse organe držav članic⁽⁷²⁾. Zato lahko kršitve obveznosti mirovanja načeloma sprožijo odškodninske zahtevke v skladu s sodno prakso SES⁽⁷³⁾ v zadevah „Francovich“⁽⁷⁴⁾ in „Brasserie du Pêcheur“⁽⁷⁵⁾. Ta sodna praksa potrjuje, da morajo države članice nadomestiti izgubo in škodo, ki ju je posameznikom povzročila kršitev zakonodaje Skupnosti in za kateri je odgovorna država⁽⁷⁶⁾. Taka odgovornost obstaja, če so izpolnjeni naslednji pogoji: (i) namen kršenega pravnega pravila je zagotoviti pravice posameznikom, (ii) kršitev je dovolj huda in (iii) obstaja neposredna vzročna zveza med kršitvijo obveznosti države članice in škodo, ki jo je utrpel oškodovanec.⁽⁷⁷⁾

46. Prva zahteva (obveznost, ki izhaja iz prava Skupnosti in katere cilj je varovanje pravic posameznikov) je v zvezi s kršitvami člena 88(3) Pogodbe izpolnjena. SES ni samo večkrat potrdilo obstoj pravic posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe, temveč je tudi pojasnilo, da je varovanje teh pravic dejanska naloga nacionalnih sodišč⁽⁷⁸⁾.

⁽⁷⁰⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 53 in 55; zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 56; in zadeva C-334/07 P, *Komisija proti Freistaat Sachsen*, sodba z dne 11. decembra 2008, še ni objavljena, točka 54.

⁽⁷¹⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 53 in 55; zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 56; in zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 75.

⁽⁷²⁾ Zadeva 6/64, *Costa proti E.N.E.L.* [1964] Recueil 1141; zadeva 120/73, *Lorenz GmbH proti Bundesrepublik Deutschland in drugi* [1973] Recueil str. 1471, točka 8; in zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8 zgoraj, točka 11.

⁽⁷³⁾ Dejstvo, da lahko za kršitve pravil o državni pomoči država članica odgovarja neposredno na podlagi prava Skupnosti, je bilo potrjeno v zadevi C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo proti Italiji*, [2006] ZODL str. I-5177, točka 41.

⁽⁷⁴⁾ Združeni zadevi C-6/90 in C-9/90, *Francovich in Bonifaci proti Italiji* [1991] Recueil str. I-5357.

⁽⁷⁵⁾ Združeni zadevi C-46/93 in C-48/93, *Brasserie du Pêcheur in Factortame* [1996] Recueil str. I-1029.

⁽⁷⁶⁾ Združeni zadevi C-6/90 in C-9/90, *Francovich in Bonifaci proti Italiji*, navedeni v opombi 73, točke od 31 do 37; ter združeni zadevi C-46/93 in C-48/93, *Brasserie du Pêcheur in Factortame*, navedeni v opombi 75, točka 31.

⁽⁷⁷⁾ Glej zadevo C-173/03, *Traghetti del Mediterraneo proti Italiji*, navedeno v opombi 75, točka 45.

⁽⁷⁸⁾ Zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točke od 12 do 14; združeni zadevi C-261/01 in C-262/01, *Van Calster in Cleeren*, navedeni v opombi 35, točka 53; in zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točka 38.

47. Zahteva za dovolj hudo kršitev prava Skupnosti je v zvezi s členom 88(3) Pogodbe na splošno tudi izpolnjena. Pri opredelitvi, ali je kršitev prava Skupnosti dovolj huda ali ne, SES močno poudarja obseg diskrecijskih pravic, ki jih imajo zadevni organi ⁽⁷⁹⁾. Če pristojni organ nima diskrecijskih pravic, lahko za opredelitev obstoja dovolj hude kršitve zadostuje že sama kršitev prava Skupnosti ⁽⁸⁰⁾. V zvezi s členom 88(3) Pogodbe pa organi držav članic nimajo nobene diskrecijske pravice, da ukrepov državne pomoči ne priglasijo. Vse take ukrepe morajo načeloma brezpogojno priglasiti, preden se začnejo izvajati. Čeprav SES včasih upošteva upravičljivost zadevne kršitve prava Skupnosti ⁽⁸¹⁾, se ob prisotnosti državne pomoči organi držav članic navadno ne morejo zagovarjati, da niso poznali obveznosti mirovanja. To pa zato, ker so na voljo obsežna sodna praksa in smernice Komisije o uporabi člena 87(1) in člena 88(3) Pogodbe. Če so države članice v dvomih, lahko zaradi pravne varnosti ukrep vedno priglasijo Komisiji ⁽⁸²⁾.
48. Tretja zahteva, da mora kršitev prava Skupnosti povzročiti resnično in gotovo finančno škodo tožeči stranki, je lahko izpolnjena na različne načine.
49. Tožeča stranka običajno zatrjuje, da je pomoč neposredno vplivala na izgubo dobička. V takem primeru lahko nacionalno sodišče upošteva naslednje razmisleke:
- (a) na podlagi zahtev za enakovrednost in učinkovitost ⁽⁸³⁾ v skladu s pravom Skupnosti nacionalna pravila ne smejo izključiti odgovornosti države članice za izgubo dobička ⁽⁸⁴⁾. Škoda lahko po pravu Skupnosti obstaja ne glede na to, ali je kršitev povzročila, da je tožeča stranka izgubila sredstva ali pa je preprečila, da bi tožeča stranka izboljšala stanje svojih sredstev. Če bi nacionalna zakonodaja vključevala tako izjemo, nacionalno sodišče ne bi smelo uporabiti te določbe za odškodninske tožbe v skladu s členom 88(3) Pogodbe.
 - (b) opredelitev dejanskega zneska izgubljenega dobička je lažja, če nezakonita pomoč upravičencu omogoči, da od tožeče stranke prevzame pogodbo ali neko poslovno priložnost. Nacionalno sodišče lahko potem izračuna dohodek, ki bi ga tožeča stranka verjetno ustvarila na podlagi te pogodbe. V primerih, ko je upravičenec do pomoči pogodbo že izpolnil, nacionalno sodišče upošteva tudi dejansko ustvarjeni dobiček;
 - (c) bolj zapletene ocene škode so potrebne, kadar pomoč povzroči samo splošno izgubo tržnega deleža. Eden od mogočih načinov obravnavanja takih primerov bi lahko bila primerjava dejanskega dohodkovnega položaja tožeče stranke (na podlagi bilance uspeha) s hipotetičnim dohodkovnim položajem, če nezakonita pomoč ne bi bila dodeljena;
 - (d) pojavijo se lahko okoliščine, v katerih škoda, ki jo utрпи tožeča stranka, presega izgubljeni dobiček. To se lahko zgodi na primer, kadar mora tožeča stranka zaradi nezakonite pomoči prekiniti dejavnost (na primer zaradi plačilne nesposobnosti).

⁽⁷⁹⁾ Združeni zadevi C-46/93 in C-48/93, *Brasserie du Pêcheur in Factortame*, navedeni v opombi 74, točka 55.

⁽⁸⁰⁾ Zadeva C-278/05, *Robins in drugi* [2007] ZOdl. str. I-1053, točka 71; zadeva C-424/97, *Haim* [2000] Recueil str. I-5123, točka 38; in zadeva C-5/94, *Hedley Lomas* [1996] Recueil str. I-2553, točka 28.

⁽⁸¹⁾ Združeni zadevi C-46/93 in C-48/93, *Brasserie du Pêcheur in Factortame*, navedeni v opombi 74, točka 56.

⁽⁸²⁾ Čeprav je treba kršitve člena 88(3) Pogodbe ES zato na splošno šteti za dovolj hude, lahko obstajajo izjemne okoliščine, ki preprečujejo vložitev odškodninskega zahtevka. V takih okoliščinah se lahko zgodi, da zahteva za dovolj hudo kršitev ni izpolnjena. Glej odstavka 32 in 33 zgoraj.

⁽⁸³⁾ Glej oddelek 2.4.1 spodaj.

⁽⁸⁴⁾ Združeni zadevi C-46/93 in C-48/93, *Brasserie du Pêcheur in Factortame*, navedeni v opombi 74, točki 87 in 90.

50. Možnost vložitve odškodninskega zahtevka načeloma ni odvisna od vzporednih preiskav Komisije v zvezi z istim ukrepom pomoči. Taka tekoča preiskava ne oprosti nacionalnega sodišča od obveznosti varovanja pravic posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe⁽⁸⁵⁾. Ker tožeča stranka lahko dokaže, da je utrpela izgubo zaradi predčasnega izvajanja pomoči, in natančneje, zaradi nezakonite časovne prednosti upravičenca do pomoči, uspešne odškodninske tožbe niso izključene niti, kadar je Komisija pred odločitvijo nacionalnega sodišča pomoč že odobrila⁽⁸⁶⁾.
51. Nacionalna postopkovna pravila včasih omogočajo, da se nacionalno sodišče pri opredelitvi dejanskega zneska odškodnine, ki se izplača tožeči stranki, opre na razumne ocene. V tem primeru in ob upoštevanju načela učinkovitosti⁽⁸⁷⁾ se take ocene lahko uporabijo tudi v zvezi z odškodninskimi tožbami v skladu s členom 88(3) Pogodbe. Lahko so uporabno orodje za nacionalna sodišča, ki imajo težave z izračunom odškodnin.
52. Pravni predpogoji za odškodninske tožbe v skladu s pravom Skupnosti in vprašanja v zvezi z izračunom odškodnin so tudi lahko podlaga za zahteve za pomoč Komisije v skladu z oddelkom 3 tega obvestila.

2.2.5 Odškodninske tožbe proti upravičencu do pomoči

53. Morebitne tožeče stranke lahko vložijo odškodninsko tožbo proti organu, ki je dodelil državno pomoč. V nekaterih okoliščinah pa tožeča stranka raje zahteva odškodnino neposredno od upravičenca do pomoči.
54. SES je v sodbi „SFEI“ izrecno obravnavalo vprašanje, ali se neposredne odškodninske tožbe lahko v skladu s pravom Skupnosti vložijo neposredno proti upravičencu do pomoči. Ugotovilo je, da ker s členom 88(3) Pogodbe upravičencu do pomoči niso naložene neposredne obveznosti, v *pravu Skupnosti* za take tožbe ni zadostne podlage⁽⁸⁸⁾.
55. To pa nikakor ne posega v možnosti za uspešno odškodninsko tožbo proti upravičencu na podlagi *nacionalnega materialnega prava*. V tem smislu se SES posebej sklicuje na možnost, ki jo imajo morebitne tožeče stranke, da se oprejo na nacionalna pravila, ki urejajo nepogodbeno odgovornost⁽⁸⁹⁾.

2.2.6 Začasni ukrepi

56. Dolžnost nacionalnih sodišč, da se opredelijo glede nujnih pravnih posledic kršitev obveznosti mirovanja, ni omejena na njihove končne sodbe. V okviru svojih nalog morajo nacionalna sodišča v skladu s členom 88(3) Pogodbe sprejeti tudičasne ukrepe, če je primerno, da zavarujejo pravice posameznikov⁽⁹⁰⁾ in učinkovito uporabo člena 88(3) Pogodbe.

⁽⁸⁵⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 44.

⁽⁸⁶⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 53 in 55.

⁽⁸⁷⁾ Glej oddelek 2.4.1 spodaj.

⁽⁸⁸⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točke od 72 do 74.

⁽⁸⁹⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 75. V primerih kolizije predpisov je pravo, ki se uporablja, določeno v skladu z Uredbo (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“) (UL L 199, 31.7.2007, str. 40).

⁽⁹⁰⁾ Zadeva C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires in drugi proti Franciji*, navedena v opombi 8, točka 12; zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 52; in zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedeno v opombi 8, točka 46.

57. Pristojnost nacionalnih sodišč, da sprejmejo začasne ukrepe, je lahko zelo pomembna za zainteresirane strani, zlasti kadar se zahteva hitro ukrepanje. Ker so nacionalna sodišča sposobna hitro ukrepati proti nezakoniti pomoči, zaradi njihove bližine in različnih ukrepov, ki so jim na voljo, so v zelo dobrem položaju, da sprejmejo začasne ukrepe, če je bila nezakonita pomoč že izplačana ali je tik pred tem, da se izplača.
58. Najpreprostejši primeri so tisti, v katerih nezakonita pomoč še ni bila izplačana, vendar obstaja nevarnost, da bodo taka izplačila izvedena med postopkom pred nacionalnim sodiščem. V takih primerih lahko obveznost nacionalnega sodišča, da prepreči kršitve člena 88(3) Pogodbe ⁽⁹¹⁾, od njega zahteva, da izda začasno odredbo, s katero se prepreči nezakonito izplačilo, dokler se ne reši materialnopravna zadeva.
59. Kadar je bilo nezakonito izplačilo že izvedeno, vloga nacionalnih sodišč v skladu s členom 88(3) Pogodbe običajno od njih zahteva, da odredijo polno izterjavo (vključno z obrestmi na nezakonito pomoč). Zaradi načela učinkovitosti ⁽⁹²⁾ nacionalno sodišče tega ne sme odložiti z neprimernim zavlačevanjem postopka. Tako zavlačevanje ne bi le prizadelo pravic posameznikov, ki so zavarovane s členom 88(3) Pogodbe, temveč bi tudi konkurentom neposredno povečalo škodo, ki izhaja iz nezakonitosti pomoči.
60. Kljub tej splošni obveznosti pa obstajajo tudi okoliščine, ki povzročijo zamude končne sodne odločbe nacionalnega sodišča. V takih primerih obveznost varovanja pravic posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe zahteva, da nacionalno sodišče uporabi vse začasne ukrepe, ki so mu na voljo na podlagi veljavnega nacionalnega postopkovnega okvira, da vsaj začasno prekine protikonkurenčne učinke pomoči („začasna izterjava“) ⁽⁹³⁾. Uporaba nacionalnih postopkovnih pravil v tem okviru mora upoštevati zahteve enakovrednosti in učinkovitosti ⁽⁹⁴⁾.
61. Kadar nacionalni sodnik na podlagi sodne prakse sodišč Skupnosti in prakse Komisije sprejme utemeljeno sodbo na podlagi verjetnosti, da je zadevni ukrep nezakonita državna pomoč, bi bila po mnenju Komisije in v skladu z nacionalnim procesnim pravom najustreznejše pravno sredstvo odredba, naj se nezakonita pomoč in obresti na nezakonito pomoč shranijo na zamrznjenem računu do vsebinske rešitve zadeve. Nacionalno sodišče nato v končni sodbi odredi, naj se sredstva z zamrznjenega računa vrnejo organu, ki je dodelil državno pomoč, če je nezakonitost potrjena, ali naj se sprostijo upravičencu do pomoči.
62. Začasna izterjava je lahko zelo učinkovit instrument tudi v primerih, v katerih postopek na nacionalnem sodišču teče vzporedno s preiskavo Komisije ⁽⁹⁵⁾. Preiskava Komisije, ki poteka, ne razreši nacionalnega sodišča obveznosti varovanja pravic posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe ⁽⁹⁶⁾. Nacionalno sodišče zato ne sme preprosto ustaviti postopka do odločitve Komisije in medtem pustiti pravic tožeče stranke v skladu s členom 88(3) Pogodbe nezavarovanih. Če želi nacionalno sodišče počakati na rezultat presoje Komisije glede združljivosti, preden sprejme končno in nepreklicno odredbo o izterjavi, bi morale sprejeti ustrezne začasne ukrepe. Tudi tukaj se zdi ustrezno pravno sredstvo odredba prenosa sredstev na zamrznjen račun. V primeru če:

⁽⁹¹⁾ Glej oddelek 2.1 zgoraj.

⁽⁹²⁾ Glej oddelek 2.4.1 spodaj.

⁽⁹³⁾ Glej tudi zadevo C-39/94, *SFEI in drugi*, navedeno v opombi 8, točka 52; in zadevo C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedeno v opombi 8, točka 46.

⁽⁹⁴⁾ Glej oddelek 2.4.1 spodaj.

⁽⁹⁵⁾ Glej oddelek 2.3.1 spodaj za pojasnila v zvezi z začasnimi ukrepi v primerih izterjave.

⁽⁹⁶⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 44.

- (a) Komisija razglasi pomoč za nezdržljivo, nacionalno sodišče odredi, naj se sredstva z zamrznjenega računa vrnejo organu, ki je dodelil državno pomoč (pomoč in obresti na nezakonito pomoč).
- (b) Komisija razglasi pomoč za združljivo, s tem nacionalno sodišče razreši obveznosti, ki izhaja iz prava Skupnosti, da mora odrediti izterjavo v celoti⁽⁹⁷⁾. Sodišče lahko zato v skladu z nacionalno zakonodajo⁽⁹⁸⁾ odredi, da se dejanski znesek pomoči sprosti upravičencu do pomoči. Vendar, kot je opisano v oddelku 2.2.3, za nacionalno sodišče še vedno velja obveznost v skladu s pravom Skupnosti, da mora odrediti izterjavo obresti na nezakonito pomoč⁽⁹⁹⁾. Te obresti je treba plačati organu, ki je dodelil državno pomoč.

2.3 Vloga nacionalnih sodišč pri izvajanju negativne odločbe Komisije o izterjavi

63. Nacionalna sodišča se lahko srečajo z vprašanji državne pomoči tudi v primerih, v katerih je Komisija že odredila izterjavo. Čeprav se večina zadev nanaša na tožbe za razveljavitev nacionalne odločbe o izterjavi, lahko tretje osebe od nacionalnih organov zahtevajo odškodnino tudi zato, ker niso izvršili odločbe Komisije o izterjavi.

2.3.1 Izpodbijanje veljavnosti nacionalnega naloga za izterjavo

64. V skladu s členom 14(3) postopkovne uredbe morajo države članice takoj izvršiti odločbe o izterjavi. Izterjava poteka po postopkih, ki so na voljo v skladu z nacionalno zakonodajo, če omogočajo takojšnjo in učinkovito izvršitev odločbe o izterjavi. Če nacionalno postopkovno pravilo preprečuje takojšnjo in/ali učinkovito izterjavo, nacionalno sodišče te določbe ne sme uporabiti⁽¹⁰⁰⁾.
65. Veljavnost nalogov za izterjavo, ki jih izdajo nacionalni organi za izvedbo odločbe Komisije o izterjavi, se včasih izpodbija pred nacionalnim sodiščem. Pravila, ki urejajo take tožbe, so podrobno določena v Obvestilu Komisije o vračilu iz leta 2007⁽¹⁰¹⁾, njegova glavna načela pa so povzeta v tem oddelku.
66. S tožbami pred nacionalnimi sodišči zlasti ni mogoče izpodbijati veljavnosti osnovne odločbe Komisije, če bi tožeča stranka to odločbo lahko izpodbijala neposredno pred sodiščema Skupnosti⁽¹⁰²⁾. To tudi pomeni, da če bi bilo mogoče izpodbijanje v skladu s členom 230 Pogodbe, nacionalno sodišče ne sme ustaviti izvršitve odločbe o izterjavi zaradi razlogov, povezanih z veljavnostjo odločbe Komisije⁽¹⁰³⁾.
67. Če ni očitno, da bi lahko tožeča stranka lahko v skladu s členom 230 Pogodbe vložila tožbo za razveljavitev (na primer ker je bil ukrep shema pomoči z obsežnim kritjem, za katero tožeča stranka ni sposobna dokazati, da jo neposredno zadeva), mora nacionalno sodišče načeloma zagotoviti pravno varstvo. Če pa je predmet tožbe veljavnost in zakonitost odločbe Komisije, mora nacionalni sodnik tudi v teh okoliščinah zahtevati sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 234 Pogodbe⁽¹⁰⁴⁾.

⁽⁹⁷⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 46 in 55.

⁽⁹⁸⁾ Glej odstavek 35.

⁽⁹⁹⁾ Zadeva C-199/06, *CELF in Ministre de la Culture et de la Communication*, navedena v opombi 36, točki 52 in 55.

⁽¹⁰⁰⁾ Zadeva C-232/05, *Komisija proti Franciji*, („Scott“), navedena v opombi 34, točke od 49 do 53.

⁽¹⁰¹⁾ Obvestilo Komisije za učinkovito izvajanje odločb Komisije, ki od držav članic zahtevajo dosego vračila nezakonite in nezdržljive državne pomoči, navedeno v opombi 53 zgoraj, odstavki od 55 do 59.

⁽¹⁰²⁾ Glej navedbe v opombi 35.

⁽¹⁰³⁾ Zadeva C-232/05, *Komisija proti Franciji*, („Scott“), navedena v opombi 34, točki 59 in 60.

⁽¹⁰⁴⁾ Glej zadevo C-119/05, *Lucchini*, navedeno v opombi 32, točka 53.

68. Za odobritev začasnega ukrepa v takih okoliščinah veljajo zelo stroge pravne zahteve iz sodne prakse v zadevah „Zuckerfabrik“⁽¹⁰⁵⁾ in „Atlanta“⁽¹⁰⁶⁾: nacionalno sodišče lahko začasno odloži nalog za izterjavo samo, če (i) resno dvomi o veljavnosti akta Skupnosti. Če pred Sodiščem Evropskih skupnosti še ne poteka postopek o veljavnosti izpodbijanega akta, zadevo predloži v obravnavo Sodišču Evropskih skupnosti; (ii) obstajati morajo nujni razlogi, da je začasni ukrep potreben za preprečitev hude in nepopravljive škoda stranki, ki prosi za tak ukrep; in (iii) sodišče mora ustrezno upoštevati interes Skupnosti. Pri presoji vseh teh pogojev mora nacionalno sodišče upoštevati vsako odločitev sodišč Skupnosti o zakonitosti odločbe Komisije ali o prošnji za začasni ukrep na ravni Skupnosti⁽¹⁰⁷⁾.

2.3.2 Odškodnine zaradi neizvršitve odločbe o izterjavi

69. Podobno kot kršitve obveznosti mirovanja je lahko razlog za odškodninske tožbe v skladu s sodno prakso v zadevah „Francovich“ in „Brasserie du Pêcheur“ tudi neupoštevanje odločbe Komisije o izterjavi s strani državnih organov v skladu s členom 14 postopkovne uredbe⁽¹⁰⁸⁾. Po mnenju Komisije je treba pri obravnavi takih odškodninskih tožb upoštevati načela za kršitve obveznosti mirovanja⁽¹⁰⁹⁾. Ker (i) je obveznost držav članic za izterjavo usmerjena v varovanje istih pravic posameznikov kot obveznost mirovanja in (ii) ker odločbe Komisije o izterjavi nacionalnim organom ne puščajo diskrecijskih pravic, je treba kršitve obveznosti za izterjavo načeloma obravnavati kot dovolj hude. Zato je uspeh odškodninske tožbe zaradi neizvršene odločbe Komisije o izterjavi znova odvisen od tega, ali tožeča stranka lahko dokaže, da je utrpela izgubo neposredno zaradi zamude pri izterjavi⁽¹¹⁰⁾.

2.4 Postopkovna pravila in pravdna sposobnost na nacionalnih sodiščih

2.4.1 Splošna načela

70. Nacionalna sodišča morajo izvajati obveznost mirovanja in varovati pravice posameznikov pred nezakonito državno pomočjo. Za take postopke se načeloma uporabljajo nacionalna postopkovna pravila⁽¹¹¹⁾. V skladu s splošnimi načeli prava Skupnosti morata biti za uporabo nacionalne zakonodaje v teh okoliščinah izpolnjena dva bistvena pogoja:

- (a) nacionalna postopkovna pravila, ki se uporabijo za tožbe na podlagi člena 88(3) Pogodbe, ne smejo biti manj ugodna od pravil, ki urejajo tožbe na podlagi nacionalne zakonodaje (načelo enakovrednosti)⁽¹¹²⁾ in

- (b) z nacionalnimi postopkovnimi pravili se ne sme čezmerno otežiti ali dejansko onemogočiti uveljavljanja pravic, podeljenih s pravom Skupnosti (načelo učinkovitosti)⁽¹¹³⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Združeni zadevi C-143/88 in C-92/89, *Zuckerfabrik Süderdithmarschen in Zuckerfabrik Soest proti Hauptzollamt Itzehoe in Hauptzollamt Paderborn* [1991] Recueil str. I-415, točka 33.

⁽¹⁰⁶⁾ Zadeva C-465/93, *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft in drugi proti Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, [1995] Recueil str. I-3761, točka 51.

⁽¹⁰⁷⁾ Za nadaljnja navodila glej Obvestilo o vračilu iz leta 2007, odstavek 59.

⁽¹⁰⁸⁾ Glej navedbe v opombi 77.

⁽¹⁰⁹⁾ Glej oddelek 2.2.4.

⁽¹¹⁰⁾ Glej odstavke 48 do 51.

⁽¹¹¹⁾ Zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 45; in zadeva C-526/04, *Laboratoires Boiron* [2006] ZOdl. str. I-7529, točka 51.

⁽¹¹²⁾ Zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 45; združeni zadevi C-392/04 in C-422/04, *i-21 Germany* [2006] ZOdl. str. I-8559, točka 57; in zadeva 33/76, *Rewe* [1976] Recueil str. 1989, točka 5.

⁽¹¹³⁾ Zadeva C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, navedena v opombi 8, točka 45; zadeva C-174/02, *Streekgewest* [2005] ZOdl. str. I-85, točka 18; in zadeva 33/76, *Rewe*, navedena v opombi 112, točka 5.

71. Glede na načelo primarnosti prava Skupnosti nacionalna sodišča ne smejo uporabiti nacionalnih postopkovnih pravil, če bi s tem kršila načela iz odstavka 70 ⁽¹¹⁴⁾.

2.4.2 Pravdna sposobnost

72. Načelo učinkovitosti neposredno vpliva na sposobnost morebitnih tožečih strank, da so stranke v postopkih pred nacionalnimi sodišči na podlagi člena 88(3) Pogodbe. V zvezi s tem se s pravom Skupnosti zahteva, da nacionalna pravila o pravdni sposobnosti ne ogrožajo pravice do učinkovitega sodnega varstva ⁽¹¹⁵⁾. Zato nacionalna pravila ne smejo omejevati pravdne sposobnosti samo na konkurenta upravičenca do pomoči ⁽¹¹⁶⁾. Tudi tretje osebe, ki jih ni prizadelo izkrivljanje konkurence zaradi ukrepa pomoči, imajo lahko zadosten pravni interes druge vrste (kot je bilo priznано v postopkih o davčnih zadevah) za vložitev tožbe pred nacionalnim sodiščem ⁽¹¹⁷⁾.

2.4.3 Pravdna sposobnost v postopkih o davčnih zadevah

73. Sodna praksa iz odstavka 72 je zlasti pomembna za državno pomoč, ki se dodeli v obliki oprostitve plačila davkov in drugih finančnih obveznosti. V takih primerih ni redko, da tisti, ki ne uživajo enake oprostitve, izpodbijajo svojo davčno obremenitev v skladu s členom 88(3) Pogodbe ⁽¹¹⁸⁾.

74. Vendar se na podlagi sodne prakse sodišč Skupnosti davkoplačevalci kot tretje osebe lahko oprejo na obveznost mirovanja samo, če je njihovo plačilo davka sestavni del ukrepa nezakonite državne pomoči ⁽¹¹⁹⁾. To velja, kadar so v skladu z ustreznimi nacionalnimi pravili davčni prihodki rezervirani izključno za financiranje nezakonite državne pomoči in neposredno vplivajo na znesek državne pomoči, ki se dodeli v nasprotju s členom 88(3) Pogodbe ⁽¹²⁰⁾.

75. Če so bile odobrene oprostitve plačila splošnih davkov, zgoraj navedena merila po navadi niso izpolnjena. Podjetje, ki je dolžno plačevati take davke, se torej na splošno ne more pritožiti, da je oprostitve plačila davka nekoga drugega nezakonita v skladu s členom 88(3) Pogodbe ⁽¹²¹⁾. Iz ustaljene sodne prakse tudi izhaja, da razširitev nezakonite oprostitve plačila davka na tožečo stranko ni ustrezno pravno sredstvo za kršitve člena 88(3) Pogodbe. Tovrsten ukrep ne bi odpravil protikonkurenčnih učinkov nezakonite pomoči, ampak bi jih nasprotno še okrepil ⁽¹²²⁾.

2.4.4 Zbiranje dokazov

76. Načelo učinkovitosti lahko vpliva tudi na postopek zbiranja dokazov. Na primer, če dokazno breme v zvezi z nekim zahtevkom tožeči stranki onemogoči ali čezmerno oteži utemeljitev tožbe (na primer če nima potrebnih dokaznih listin), mora nacionalno sodišče uporabiti vsa sredstva, ki so mu na voljo v skladu z nacionalnim procesnim pravom, da tožeči stranki omogoči dostop do teh listin. To lahko v skladu z nacionalno zakonodajo vključuje obveznost, da mora nacionalno sodišče toženi stranki ali tretji osebi odrediti, naj da tožeči stranki na voljo potrebne listine ⁽¹²³⁾.

⁽¹¹⁴⁾ Zadeva 106/77, *Amministrazione delle finanze dello Stato proti Simmenthal*, [1978] Recueil str. 629, točki 21 in 24.

⁽¹¹⁵⁾ Zadeva C-174/02, *Streekgewest*, navedena v opombi 113, točka 18.

⁽¹¹⁶⁾ Zadeva C-174/02, *Streekgewest*, navedena v opombi 113, točke od 14 do 21.

⁽¹¹⁷⁾ Zadeva C-174/02, *Streekgewest*, navedena v opombi 113, točka 19.

⁽¹¹⁸⁾ Glej statistične podatke v odstavku 3 zgoraj. Naložitev izredne davčne obremenitve posameznim sektorjem ali proizvajalcem lahko prav tako pomeni državno pomoč v korist drugim podjetjem, glej zadevo C-487/06 *P British Aggregates Association proti Komisiji*, sodba z dne 22. decembra 2008, še ni objavljena, točke od 81 do 86.

⁽¹¹⁹⁾ Zadeva C-174/02, *Streekgewest*, navedena v opombi 113, točka 19.

⁽¹²⁰⁾ Združeni zadevi C-393/04 in C-41/05, *Air Liquide*, navedeni v opombi 13, točka 46; združene zadeve od C-266/04 do C-270/04, C-276/04 in od C-321/04 do C-325/04, *Casino France in drugi* [2005] ZOdl. str. I-9481, točka 40; ter zadeva C-174/02, *Streekgewest*, navedena v opombi 113, točka 26.

⁽¹²¹⁾ Združeni zadevi C-393/04 in C-41/05, *Air Liquide*, navedeni v opombi 9, točka 48; ter združene zadeve od C-266/04 do C-270/04, C-276/04 in od C-321/04 do C-325/04, *Casino France in drugi*, navedene v opombi 120, točki 43 in 44.

⁽¹²²⁾ Združeni zadevi C-393/04 in C-41/05, *Air Liquide*, navedeni v opombi 9, točka 45.

⁽¹²³⁾ Zadeva C-526/04, *Laboratoires Boiron*, navedena v opombi 111, točki 55 in 57.

3. POMOČ KOMISIJE NACIONALNIM SODIŠČEM

77. V skladu členom 10 Pogodbe imajo evropske institucije in države članice moralno dolžnost, da lojalno sodelujejo pri doseganju ciljev Pogodbe. Iz člena 10 Pogodbe tako izhaja, da mora Komisija pomagati nacionalnim sodiščem pri njihovi uporabi zakonodaje Skupnosti ⁽¹²⁴⁾. Velja tudi obratno, od nacionalnih sodišč se lahko zahteva, da morajo pomagati Komisiji pri izvajanju njenih nalog ⁽¹²⁵⁾.
78. Glede na ključno vlogo, ki jo imajo nacionalna sodišča pri izvrševanju pravil o državni pomoči, je Komisija zavezana, da nacionalnim sodiščem pomaga, kadar ta ugotovijo, da tako pomoč potrebujejo pri sprejetju odločitve o zadevi v postopku. Medtem ko je bila že z Obvestilom o sodelovanju iz leta 1995 nacionalnim sodiščem dana na voljo možnost, da Komisijo zaprosijo za pomoč, nacionalna sodišča te možnosti niso redno uporabljala. Zato želi Komisija znova poskusiti vzpostaviti tesnejše sodelovanje z nacionalnimi sodišči z zagotovitvijo uporabnejših in do uporabnika prijaznih podpornih mehanizmov. Pri tem črpa navdih iz Obvestila o protimonopolnem sodelovanju ⁽¹²⁶⁾.
79. Podpora Komisije nacionalnim sodiščem je lahko dveh oblik:
- (a) nacionalna sodišča lahko zaprosijo Komisijo, naj jim posreduje ustrezne informacije v njeni lasti (glej oddelek 3.1 tega obvestila),
 - (b) nacionalno sodišče lahko zaprosi Komisijo za mnenje v zvezi z uporabo pravil o državni pomoči (glej oddelek 3.2 tega obvestila).
80. Kadar Komisija pomaga nacionalnim sodiščem, mora upoštevati svojo dolžnost varovanja poslovnih skrivnosti ter varovati svoje delovanje in neodvisnost ⁽¹²⁷⁾. Pri izpolnjevanju svoje dolžnosti v skladu s členom 10 Pogodbe, ki jo ima do nacionalnih sodišč, je tako Komisija zavezana, da ostane nevtralna in objektivna. Ker je pomoč Komisije nacionalnim sodiščem sestavni del njene dolžnosti, da varuje javni interes, Komisija ne namerava služiti zasebnim interesom strank, udeleženih v postopku pred nacionalnim sodiščem. Komisija zato ne bo zaslislala nobene stranke, udeležene v nacionalnem postopku, v zvezi s pomočjo, ki jo zagotavlja nacionalnemu sodišču.
81. Pomoč, ki se zagotavlja nacionalnim sodiščem v skladu s tem obvestilom, je prostovoljna in ne vpliva na možnost ali obveznost ⁽¹²⁸⁾ nacionalnega sodišča, da v skladu s členom 234 Pogodbe zaprosi SES za predhodno odločbo v zvezi s razlago ali veljavnostjo prava Skupnosti.

3.1 Posredovanje informacij nacionalnim sodiščem

82. Dolžnost Komisije, da pomaga nacionalnim sodiščem pri uporabi pravil o državni pomoči, vključuje obveznost, da posreduje ustrezne informacije, ki jih ima, nacionalnim sodiščem ⁽¹²⁹⁾.

⁽¹²⁴⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 50; sodni sklep z dne 13. julija 1990 v zadevi C-2/88 *Imm., Zwartveld in drugi*, [1990] Recueil str. I-3365, točke od 16 do 22; in zadeva C-234/89, *Delimitis proti Henninger Bräu* [1991] Recueil str. I-935, točka 53.

⁽¹²⁵⁾ Zadeva C-94/00, *Roquette Frères* [2002] Recueil str. I-9011, točka 31.

⁽¹²⁶⁾ Obvestilo Komisije o sodelovanju med Komisijo in sodišči držav članic EU pri uporabi členov 81 in 82 ES (UL C 101, 27.4.2004, str. 54), odstavki od 15 do 30.

⁽¹²⁷⁾ Sklep Sodišča z dne 6. decembra 1990 v zadevi C-2/88 *Imm., Zwartveld in drugi* [1990] Recueil str. I-4405, točki 10 in 11; ter zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji* [1996] Recueil str. II-921, točka 93.

⁽¹²⁸⁾ Nacionalno sodišče, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, je na podlagi člena 234 Pogodbe ES dolžno v določenih okoliščinah predložiti zadevo SES v predhodno odločanje.

⁽¹²⁹⁾ Zadeva C-39/94, *SFEI in drugi*, navedena v opombi 8, točka 50; sklep Sodišča z dne 13. julija 1990 v zadevi C-2/88 *Imm., Zwartveld in drugi*, naveden v opombi 124, točke od 17 do 22; Zadeva C-234/89, *Delimitis proti Henninger Bräu*, navedena v opombi 124, točka 53; ter zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji*, navedena v opombi 127, točki 64 in 65.

83. Nacionalno sodišče lahko Komisijo med drugim zaprosi za naslednje vrste informacij:
- (a) informacije o postopku, ki teče pred Komisijo; med drugim lahko to vključuje informacije o tem, ali teče pred Komisijo postopek o nekem ukrepu pomoči, ali je bil neki ukrep pomoči ustrezno priglašen v skladu s členom 88(3) Pogodbe, ali je Komisija sprožila formalno preiskavo in ali je že sprejela odločitev ⁽¹³⁰⁾. Če odločitev še ni bila sprejeta, lahko nacionalno sodišče zaprosi Komisijo, naj pojasni, kdaj naj bi bila predvidoma sprejeta;
 - (b) nacionalno sodišče lahko Komisijo zaprosi tudi, naj mu posreduje dokumente, ki jih ima. To so med drugim lahko kopije veljavnih odločb Komisije, če te odločbe niso že bile objavljene na spletni strani Komisije, dejanski podatki, statistični podatki, tržne raziskave in ekonomske analize.
84. Za zagotovitev učinkovitega sodelovanja z nacionalnimi sodišči se bodo zahteve za informacije obravnavale v čim krajšem možnem času. Komisija si bo prizadevala, da bo nacionalnim sodiščem zagotovila zahtevane informacije v enem mesecu od datuma zahtevka. Če mora Komisija nacionalno sodišče zaprositi za dodatna pojasnila, ta enomesečni rok začne teči, ko Komisija prejme tako pojasnilo. Če se mora Komisija posvetovati s tretjimi osebami, ki jih posredovanje informacij neposredno prizadene, začne enomesečni rok teči po končanem posvetovanju. To lahko na primer velja za nekatere vrste informacij, ki jih predložijo posamezniki ⁽¹³¹⁾, ali če za informacije, ki jih predloži ena država članica, zaprosi sodišče iz druge države članice.
85. Pri posredovanju informacij nacionalnim sodiščem mora Komisija spoštovati jamstva, ki so s členom 287 Pogodbe dana fizičnim in pravnim osebam ⁽¹³²⁾. V skladu s členom 287 Pogodbe člani, uradniki in drugi uslužbenci Komisije ne smejo razkriti informacij, za katere velja obveznost varovanja poslovne skrivnosti. To lahko vključuje zaupne informacije in poslovne skrivnosti.
86. Člena 10 in 287 Pogodbe ne pomenita, da je Komisiji popolnoma prepovedano nacionalnim sodiščem posredovati informacije, za katere velja poslovna skrivnost. Kot sta potrdili sodišči Skupnosti, dolžnost lojalnega sodelovanja od Komisije zahteva, da nacionalnemu sodišču zagotovi kakršne koli informacije, ki bi jih to lahko potrebovalo ⁽¹³³⁾. Sem spadajo tudi informacije, za katere velja obveznost varovanja poslovne skrivnosti.
87. Kadar namerava Komisija nacionalnemu sodišču posredovati informacije, za katere velja poslovna skrivnost, opozori sodišče na njegove obveznosti v skladu s členom 287 Pogodbe. Nacionalno sodišče vpraša, ali lahko in ali bo zagotovilo varstvo takih zaupnih informacij in poslovnih skrivnosti. Kadar nacionalno sodišče takega jamstva ne more zagotoviti, Komisija zadevnih informacij ne posreduje ⁽¹³⁴⁾. Kadar nacionalno sodišče zagotovi tako jamstvo, Komisija zahtevane informacije posreduje.

⁽¹³⁰⁾ Nacionalno sodišče lahko po prejemu teh informacij zaprosi za redno obveščanje o napredovanju zadeve.

⁽¹³¹⁾ Zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji*, navedena v opombi 127, točka 91.

⁽¹³²⁾ Zadeva C-234/89, *Delimitis proti Henninger Bräu*, navedena v opombi 124, točka 53; in zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji*, navedena v opombi 127, točka 90.

⁽¹³³⁾ Zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji*, navedena v opombi 127, točka 64; in sklep Sodišča z dne 13. julija 1990 v zadevi C-2/88 *Imm., Zwartveld in drugi*, naveden v opombi 124, točke od 16 do 22.

⁽¹³⁴⁾ Zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji*, navedena v opombi 127, točka 93; in sklep Sodišča z dne 6. decembra 1990. v zadevi C-2/88 *Imm., Zwartveld in drugi*, navedeni v opombi 127, točki 10 in 11.

88. Obstajajo pa še druge okoliščine, v katerih Komisija ne sme razkriti informacij nacionalnemu sodišču. Zlasti lahko Komisija posredovanje informacij nacionalnemu sodišču zavrne, kadar bi tako posredovanje oviralo delovanje in neodvisnost Skupnosti. To bi veljalo v primeru, kadar bi razkritje ogrozilo izpolnjevanje nalog, zaupanih Komisiji ⁽¹³⁵⁾ (na primer informacije o postopku notranjega odločanja v Komisiji).

3.2 Mnenja o vprašanih glede uporabe pravil o državni pomoči

89. Ko se od nacionalnega sodišča zahteva, naj v postopku, o katerem odloča, uporabi pravila o državni pomoči, mora to sodišče upoštevati vsa ustrezna pravila Skupnosti s področja državnih pomoči in veljavno sodno prakso sodišč Skupnosti. Poleg tega lahko nacionalno sodišče poišče navodila v praksi Komisije pri sprejemanju odločitev ter v sporočilih in smernicah za uporabo pravil o državni pomoči, ki jih je izdala Komisija. Pojavijo pa se lahko tudi okoliščine, v katerih ta orodja nacionalnemu sodišču ne zagotavljajo zadovoljivih smernic o zadevnih vprašanih. Komisija ob upoštevanju svojih obveznosti v skladu s členom 10 Pogodbe ter pomembne in zahtevne vloge nacionalnih sodišč pri izvrševanju državne pomoči nacionalnim sodiščem daje možnost, da o pomembnih vprašanih v zvezi z uporabo pravil o državni pomoči za mnenje zaprosijo Komisijo ⁽¹³⁶⁾.
90. Taka mnenja Komisije lahko načeloma zajemajo vsa gospodarska, dejanska ali pravna vprašanja, ki se pojavijo med nacionalnimi postopki ⁽¹³⁷⁾. Nacionalna sodišča se lahko v zadevah v zvezi z razlago prava Skupnosti prav tako odločijo, da SES zaprosijo za predhodno odločbo v skladu s členom 234 pogodbe. Če zoper odločitev sodišča po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, je uporaba tega postopka predložitve zadeve v predhodno odločanje načeloma obvezna ⁽¹³⁸⁾.
91. Mnenja Komisije lahko med drugim vsebujejo naslednja vprašanja:
- (a) ali neki ukrep lahko šteje za državno pomoč v smislu člena 87 Pogodbe, in če lahko, kako se izračuna točen znesek pomoči. Taka mnenja se lahko nanašajo na katero koli merilo v skladu s členom 87 Pogodbe (in sicer obstoj prednosti, ki jo dodeli država članica ali se dodeli iz državnih virov, mogoče izkrivljanje konkurence in vpliv na trgovino med državami članicami);
 - (b) ali neki ukrep pomoči izpolnjuje določeno zahtevo iz uredbe o skupinskih izjemah, tako da ga ni treba posebej priglasiti in da se ne uporabi obveznost mirovanja v skladu s členom 88(3) Pogodbe;
 - (c) ali neki ukrep pomoči spada v posebno shemo pomoči, ki je bila priglašena Komisiji in jo je ta odobrila, ali se drugače lahko šteje za obstoječo pomoč. Tudi v takih primerih se ne uporabi obveznost mirovanja v skladu s členom 88(3) Pogodbe;

⁽¹³⁵⁾ Sklep Sodišča z dne 6. decembra 1990 v zadevi C-2/88 Imm., *Zwartveld in drugi*, navedeni v opombi 127, točka 11; zadeva C-275/00, *First in Franex*, [2002] Recueil str. I-10943, točka 49; in zadeva T-353/94, *Postbank proti Komisiji*, navedena v opombi 127, točka 93.

⁽¹³⁶⁾ Glej zadevo C-39/94, *SFEI in drugi*, navedeno v opombi 8, točka 50.

⁽¹³⁷⁾ Vendar upoštevajte odstavek 92.

⁽¹³⁸⁾ Če je razlaga prava Skupnosti jasno razvidna iz obstoječe sodne prakse ali če ni možnosti za utemeljeni dvom, sodišče, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, ni dolžno predložiti zadeve Sodišču Evropskih skupnosti v predhodno odločanje, čeprav ima to možnost. Glej zadevo 283/81 *Cilfit in drugi* [1982] Recueil I-3415, točke od 14 do 20, in združene zadeve od C-428/06 do C-434/06 *Unión General de Trabajadores de la Rioja* [2008] ZOdl str. I-0000, sodba z dne 11. septembra 2008, še ni sporočena, točki 42 in 43.

- (d) ali obstajajo izjemne okoliščine (kot so opisane v sodbi o zadevi „SFEI“⁽¹³⁹⁾), ki bi nacionalnemu sodišču lahko preprečile odredbo izterjave v celoti v skladu s pravom Skupnosti;
- (e) kadar mora nacionalno sodišče odrediti izterjavo obresti, lahko zaprosi Komisijo za pomoč pri izračunu obresti in opredelitvi veljavne obrestne mere;
- (f) pravni predpogoji za odškodninske tožbe v skladu s pravom Skupnosti in vprašanja v zvezi z izračunom odškodnin za nastalo škodo.
92. Kot je navedeno v odstavku 20, je presoja združljivosti ukrepa pomoči s skupnim trgom v skladu s členom 87(2) in (3) Pogodbe v izključni pristojnosti Komisije. Nacionalna sodišča niso pristojna za presojo združljivosti ukrepa pomoči. Čeprav Komisija zato ne more izdati mnenja o združljivosti, to ne preprečuje nacionalnemu sodišču, da ne bi zaprosilo za informacije v zvezi s postopkom, ali Komisija že presoja združljivost nekega ukrepa pomoči (ali to namerava), in če da, kdaj bo njena odločitev predvidoma sprejeta⁽¹⁴⁰⁾.
93. Komisija se v svojem mnenju omeji na to, da nacionalnemu sodišču zagotovi dejanske informacije ali zahtevana ekonomska ali pravna pojasnila, ne da bi proučila vsebine postopka pred nacionalnim sodiščem. Poleg tega mnenje Komisije nacionalnega sodišča pravno ne zavezuje, v nasprotju z avtoritativno razlago prava Skupnosti, ki jo zagotovita sodišči Skupnosti
94. Za zagotovitev čim učinkovitejšega sodelovanja z nacionalnimi sodišči se bodo zahteve za mnenje Komisije obravnavale v čim krajšem možnem času. Komisija si bo prizadevala, da bo nacionalnim sodiščem zagotovila vsa zahtevana mnenja v štirih mesecih od datuma zahtevka. Kadar mora Komisija nacionalno sodišče zaprositi za dodatna pojasnila v zvezi z njegovim zahtevkom, ta štirimesečni rok začne teči, ko Komisija prejme pojasnilo.
95. V zvezi s tem pa je treba poudariti, da se splošna obveznost nacionalnih sodišč, da varujejo pravice posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe, uporablja tudi med tem, ko Komisija pripravlja zahtevano mnenje. To pa zato, ker se v skladu z odstavkom 62 obveznost nacionalnega sodišča, da varuje pravice posameznikov v skladu s členom 88(3) Pogodbe, uporablja ne glede na to, ali se na izjavo Komisije še čaka ali ne⁽¹⁴¹⁾.
96. Kot je bilo že navedeno v odstavku 80, Komisija ne bo zaslišala strank, preden bo dala mnenje nacionalnemu sodišču. Za uvedbo mnenja Komisije v nacionalni postopek veljajo ustrezna nacionalna postopkovna pravila, ki morajo upoštevati splošna načela prava Skupnosti.

⁽¹³⁹⁾ Glej navedbe v opombi 51.

⁽¹⁴⁰⁾ Glej odstavek 83.

⁽¹⁴¹⁾ To lahko vključuječasne ukrepe, kot je navedeno v oddelku 2.2.6.

3.3 Praktična vprašanja

97. Da bi Komisija še dodatno prispevala k učinkovitejšemu sodelovanju in komunikaciji z nacionalnimi sodišči, se je odločila vzpostaviti enotno kontaktno točko, na katero lahko nacionalna sodišča naslovijo vse zahteve za pomoč Komisije v skladu z oddelkoma 3.1 in 3.2 ter vsa pisna ali ustna vprašanja o politiki državne pomoči, s katerimi se srečajo pri rednem delu.

European Commission
Secretariat General
1049 Bruxelles/Brussel
Belgique/België
Telefon: +32 22976271
Telefaks: +32 22998330
E-naslov: ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu

98. Komisija bo povzetek svojega sodelovanja z nacionalnimi sodišči v skladu s tem obvestilom objavila v letnem poročilu o politiki konkurence. Svoja mnenja in ugotovitve lahko da na voljo tudi na svoji spletni strani.

4. KONČNE DOLOČBE

99. To obvestilo se izda za pomoč nacionalnim sodiščem pri uporabi pravil o državni pomoči. Nacionalnih sodišč ne zavezuje in ne vpliva na njihovo neodvisnost. Obvestilo prav tako ne vpliva na pravice in obveznosti držav članic ter pravnih in fizičnih oseb, ki izhajajo iz prava Skupnosti.
100. To obvestilo nadomesti Obvestilo o sodelovanju iz leta 1995.
101. Komisija namerava pregled tega obvestila opraviti pet let po njegovem sprejetju.
-